

TURİZM TALEBİNDE YENİ EĞİLİMLER: BALIKÇILIK TURİZMİ

¹Mustafa BOZ, ²Sezginer TUNÇER

ÖZET

Turizm sektörünün gelişmesiyle birlikte, son yıllarda ulusal ve uluslar arası turizm talebinde yeni eğilimler ön plana çıkmaya başlamıştır. Turistler güneş-kum-deniz üçgeninin ağırlıkta olduğu geleneksel kitle turizminden daha fazlasını istemeye başlamışlardır. Turizm talebinde, diğer toplumların karakteristik özelliklerini, kültürlerini tanıma ve deneyimleme isteği, macera, eğlence, doğaya yakın olma gibi unsurlar ön plana çıkmaya başlamıştır. Kırsal, kentsel, macera ve kültür turizmi gibi farklı turizm türlerinin giderek yaygınlaşması bu değişimi yansıtmaktadır.

Balıkçılık turizmi de, deniz-kum-güneş turizminin bir tamamlayıcısı veya bileşimi olarak, hatta kendi niş pazarını yaratabilecek bir turizm türü olarak da değerlendirilebilir. Macera, doğa, gastronomi, balıkçıların kültür ve yaşam tarzı turistlerin ilgilerini çekebilecek motivasyon kaynakları olabilir. Balıkçılık turizmi, bir bölgenin doğal, tarihi, kültürel ve geleneksel değerlerinin ortaya çıkartılması ve korunması yoluyla balıkçılar ve doğal çevre arasında uyum içinde bir arada yaşama girişimidir. Balıkçı teknelerinde, tekne mürettebatı olmayan insanların misafir edilmesi, balıkçılık metotlarının, yemlemenin öğretilmesi ve genel olarak balıkçılıkla ilgili turizm hizmetlerinin sağlanması olarak tanımlanabilir. Balıkçılık turizmi son yıllarda gittikçe ilgi çekmeye başlamış ve Akdeniz havzasında ulusal ve uluslar arası birçok projenin önemli eylemleri arasına dahil edilmiş bulunmaktadır. Çok umut verici olsa dahi, balıkçılık turizmi sektörü Akdeniz seviyesinde hala emekleme aşamasındadır.

Kuramsal olan bu çalışma temel olarak iki bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde, literatür taraması yapılarak turizm talebindeki yeni eğilimler ortaya çıkartılmaya çalışılmış, balıkçılık turizmi kavramı ve türleri açıklanarak, balıkçılık turizminin önemi, hedefleri, yapıldığı bölgeye ve ülkeye sağlayabileceği ekonomik, sosyo-kültürel ve çevresel yararlar ortaya konulmaya çalışılarak, Türkiye ve

¹Doç. Dr., Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Turizm Fakültesi

²Prof. Dr., Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Deniz Bilimleri ve Teknolojisi Fakültesi

Çanakkale’de balıkçılık turizminin bulunduğu nokta irdelenmiştir. Çalışmanın ikinci bölümünde; balıkçılık turizmi ile ilgili bazı projeler, yönergeler ve değerlendirmeler belirtilmiş, örnek olay olarak “Güney Kıbrıs’ta Balıkçılık Turizminin Gelişmesi İçin Uygulanacak Başlıca Kurallar” ortaya konulmuştur. Sonuç bölümünde öneriler geliştirilerek, bundan sonraki akademik çalışmalara ve balıkçılık turizmi uygulamalarına katkı sağlanmaya çalışılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Balıkçılık Turizmi, Turizmde Yeni Eğilimler, Deniz Turizmi

1. GİRİŞ

Teknolojik gelişmelere ve artan rekabet koşullarına bağlı olarak, balıkçılığın büyük sermaye gerektirmeye başlaması, kirliliğe ve aşırı avlanmaya bağlı olarak ta balık stoklarının azalması ile birlikte, birçok kıyısal alanda geleneksel balıkçılığın düşüşte olduğu gözlenmektedir. Yıllardır balıkçılıktan geçinen bazı balıkçıların, balıkçılığı bırakarak başka işlere yönelmek zorunda oldukları veya büyük şehirlere göç ettikleri görülmektedir.

Diğer tarafta, ulaşım ve iletişim teknolojilerinin gelişmesi ve ucuzlaması, çalışma saatlerinin kısılması, kişilerin gelir ve yaşam düzeylerinin artması, eğitim düzeylerinin yükselmesi gibi etkenlerle, tüketici istek ve ihtiyaçları, yaşam tarzları, ve beklentileri de değişmeye başlamıştır. Bu değişim, turizm sektöründe de kendisini göstermektedir. Dünya genelinde turizm faaliyetleri, deniz – kum – güneş turizmi olarak da tarif edilen geleneksel turizm anlayışından, tarih, kültür, macera, doğa, sağlık, gastronomi, yerel toplumlarla iletişim gibi temaların ön plana çıktığı alternatif turizm anlayışına doğru kaymaktadır.

Balıkçılık turizmi, içinde barındırdığı kültürel, macera, doğa, gastronomi, yerel toplumla iletişim gibi öğeleri ile turist beklentilerini ve eğilimlerini bünyesinde barındıran önemli bir turizm çeşidi olarak, özellikle gelişmiş ülkelerde ön plana çıkmaya başlamıştır. Turizm, geleneksel balıkçılık faaliyetleri ile kıyısal ekonominin canlandırılabilceği diğer faaliyetleri harmonize etmekte önemli bir rol oynamaktadır. Balıkçılık turizminin, balıkçıların ve yerel halkın gelirlerinin artmasında, istihdam yaratılarak göçün önlenmesinde, geleneksel balıkçılığa değer katmasında, av baskısının azaltılmasında ve deniz kaynaklarının korunmasında sürdürülebilir bir katkı sağlayabileceği yapılan araştırma ve çalışmalarla ortaya konulmaktadır.

1. LİTERATÜR İNCELEMESİ

1.1. Balıkçılık Turizmi, Amatör Balıkçılık Kavramı

Balıkçılık turizmi, uygun özelliklere sahip balıkçı teknelerinde, tekne mürettebatı olmayan insanların misafir edilerek, balıkçılık metotlarının, yemlemenin öğretilmesi, amatör balıkçılığına uygun metotlarla balık ve diğer deniz canlılarının avlanması ve genel olarak balıkçılıkla ilgili turizm hizmetlerinin sağlanması olarak tanımlanabilir. Balıkçılık tekniklerinin gösterilmesi, ekosistemin öğrenilmesi ve balıkçılığı destekleyen diğer faaliyetler balıkçılık turizminin bir parçası olabilmektedir. Diğer bir yönüyle de; balıkçılık turizmi, geçimini balık tutarak kazanan balıkçıların, gelir kalemlerinin çeşitlendirmesini, mesleklerini ve sosyo-kültürel geçmişlerini koruyup geliştirebilmelerini destekleyen turizmle ilişkili faaliyetler olarak tanımlandırılabilir. Ayrıca, turistlerin balıkçı teknelerinde, balıkçılar ile beraber iletişim içinde bulunmaları, doğayı ve denizi yakından tanımaları, deniz ekosisteminin sürdürülebilirliğine katkı sağlayabilmektedir.

Balıkçılık turizminin özünü, balık başta olmak üzere diğer deniz canlılarının ticari amaç ile avlanması değil, avlanmanın rekreasyonel ve dinlenme amacı ile, maddi ve ticari kazanç amacı gütmeyen, avlanan ürünün satılmadığı ve turistin kişisel kullanımı veya avla – bırak yöntemi oluşturmaktadır. amatör balıkçılığının birçok farklı tanımı bulunmaktadır. Bununla beraber amatör balıkçılığı, genel olarak balığın kişisel kullanım, eğlence veya meydan okumak için avlanması faaliyetleri olarak ifade edilmektedir (Pawson vd., 2008: 339-350). Birleşmiş Milletler Gıda ve Tarım Örgütü (FAO 2012:1-176), amatör balıkçılığını, “insanların temel beslenme ihtiyaçlarının kaynağını oluşturmayan ve genellikle satılmayan veya ihracatı, yerel pazarda veya karaborsada ticareti yapılmayan suda yaşayan hayvanların (başlıca balık) avlanmasını kapsayan faaliyetler” olarak tanımlamaktadır. Amatör balıkçılık, genellikle Tablo 1. De gösterilen yöntemlerle yapılmaktadır. Amatör balıkçılık algısı kültürel farklılıklara bağlı olarak ülkeler arasında büyük oranda değişmektedir (Ünal vd.,2010:215-330).

Tablo 1: Amatör Balıkçılık Türleri

Deniz Balıkçılığı	Karasal (iç su) Balıkçılığı
- Kıyı / Lagün balıkçılığı	- Kıyı balıkçılığı
- Tekne balıkçılığı	- Tekne balıkçılığı
- Sualtı avcılığı (zıpkın)	- Yöresel / Etnik balıkçılık
- Açık deniz balıkçılığı	
- Yöresel / Etnik balıkçılık	

Çalışmamızın temasını kiralık balıkçı tekneleri ile yapılan balıkçılık turizmi oluşturmaktadır. Kiralık tekne balıkçılığı, ticari ve amatör balıkçılıktan ayrılmakta ve her ikisinin de özelliklerini birleştirmektedir. Ticari balıkçılık, tutulan balığın satılması amacıyla yapılan faaliyetlerdir. Amatör balıkçılık ise yakalanan balıkların satılmadığı bir faaliyettir. Bununla beraber, kiralık tekne işletmecileri veya uygun yapı ve donanımına sahip balıkçı tekneleri, balık tutmak için diğer insanlar tarafından kiralanır, faaliyet sonucunda avlanan balıklar satılır veya satılmaz. Kiralık tekne işletmecileri rekreasyon amacıyla balık tutanlara teknelerini ve genellikle, ancak her zaman değil, balıkçılık malzemelerini ve deneyimlerini kiralarlar (Gartside, 2001:3-15). Balık cinslerine ve avlanmanın yapıldığı yöreye bağlı olarak, geleneksel balıkçılıkta kullanılacak birçok araç ve yöntem mevcuttur.

1.2. Balıkçılık Turizminin Önemi ve Hacmi

On yıllardır, ekonomik yeniden yapılanma, işsizlik, dışarıya göç ve yaşlanan nüfus gibi nedenlerle, kırsal alanlar sosyo ekonomik düşüştür olumsuz olarak etkilenmektedir (Kauppila ve Karjalainen, 2012: 88-97). Deniz ve iç su balıkçılığının yapılabildiği bölgelerde, balıkçılık turizmi, yarattığı istihdam olanakları ve yeni gelir kaynakları ile yerel topluluklara, ruhsat satışları, park giriş ücretleri, vergi gelirleri gibi kaynaklar yaratarak yerel ve ulusal yönetimlere olumlu ekonomik faydalar yaratmaktadır. Hatta daha önemli olarak, balık popülasyonunun sürdürülebilir olması ve korunması için etik davranışları güçlendirmekte, temiz su kaynakları ve yerel koruma girişimleri için politik destek sağlamakta, doğa ve doğal yaşama saygıyı geliştirmekte ve etik yönetimi teşvik etmektedir (Ditton vd., 2002: 17-24). Balıkçılık turizmi endüstrisi, turizm endüstrisinin genelinde olduğu gibi konaklama, perakende ticaret, iletişim, seyahat, ulaşım hizmetleri gibi farklı endüstrilerin bileşiminden meydana gelmektedir. Endüstrinin gelir ve istihdam yaratma kapasitesi bölge ve toplulukların geneline yayılmaktadır (Kauppila ve Karjalainen, 2012: 88-97).

(Ditton vd., 2002: 17-24), balıkçılık turizminin tutundurmasının başarılı olduğu ölçüde, daha fazla olta balıkçısının gelecekte hobi balıkçılığı için seyahat edeceğini, bu faaliyetin ekonomik, sosyal ve çevresel etkilerinin giderek artan bir öneme sahip olacağını belirtmektedirler. Örneğin; İrlanda Merkezi Balıkçılık Kurulu, olta balıkçılığının, özellikle kırsal ve kıyısız alanlarda ekonomik büyüme potansiyeli yarattığını, deniz aşırı ve yerel olta balıkçıları için derin ve zenginleştirici bir deneyim sağlaması nedeniyle İrlanda turizmi için önemli bir sektör olduğunu vurgulamaktadır. Balıkçılığın diğer açık

hava faaliyetlerine göre daha popüler olmasının nedenleri arasında, görece olarak daha az maliyetli olması, fiziksel beceri gerektirmemesi (Ditton vd., 2002: 17-24) ve her yaşta yapılabilmesi başta gelmektedir. Balıkçılık turizmi, bu faaliyete katılanlara aynı zamanda doğanın içinde olma, macera yaşama hissi, yabancı kültürleri tanıma ve birlikte hareket etme imkanlarını sunmaktadır.

İnsanların, karınlarını doyurmak veya yaşamak için balık avlamaktan ziyade boş zamanlarını değerlendirmek için yaptıkları hobi balıkçılığı faaliyetleri, genellikle, toplumların ekonomik gelişmesi ile birlikte artmaktadır (FAO 2012: 1-176). Amatör balıkçılığın, halihazırda batı ülkelerinde en popüler boş zaman faaliyetlerinden birisi olduğu söylenebilir (Mordue, 2009: 529-552). Balıkçılık, A.B.D’inde açık hava hobilerinin en popülerlerinden birisidir (Ditton vd., 2002: 17-24). Birçok geçiş ekonomisinde, amatör balıkçılığın önemi, büyük bir hızla artmaktadır (FAO 2012: 1-176). Örneğin; Avrupa yaklaşık 50 milyon balık meraklısı ile önemli bir pazardır (SwedenFishing.com, 2010). Avrupa’da sürekli olarak yeni balıkçılık destinasyonları araştıran 2 milyondan fazla aktif amatör balıkçı bulunmaktadır (Kauppila ve Karjalainen, 2012: 88-97). Finlandiya’da nüfusun % 44’ü düzenli olarak balık tutmaya gitmekte ve bunun yaklaşık yarısı tekne ile avlanmaktadır (Kauppila ve Karjalainen, 2012: 88-97). İstatistiklere göre Avustralya’da her üç kişiden birisi spor ve dinlenme amacıyla balık avlamaktadır (Bauer ve Herr, 2004: 1-59). Az gelişmiş ülkelerde bilgi toplamanın zorluğu göz önüne alındığında, hesaplama yapmak zor olsa da, dünya çapında 700 milyon civarında amatör balıkçı bulunduğu tahmin edilmektedir (Cooke ve Cowx, 2004: 857-859).

1.3. Balıkçılık Turizminin Ekonomi Boyutu

Balıkçılık turizmi, bölge ve ülke dışından gelir transferi sağlayarak, bölge ekonomisinin ve bölgenin gelişmesini teşvik etmektedir (Kauppila ve Karjalainen, 2012: 88-97). Bir amatör balıkçının ortalama harcaması, genel bir turistin yaptığı ortalama harcamasından daha fazladır. Amatör balıkçılık yapan kişiler milyar dolarlara ulaşan bir ekonomi yaratmaktadırlar. Bunun yanında Arjantin, Brezilya, Çin ve Hindistan gibi ülkelerde ekonomik faktörlerin yanısıra sosyal faktörlere paralel olarak önem kazanmaktadır. (FAO 2012: 1-176). Avustralya turizm uzmanları da kiralık tekne balıkçılığının, balıkçılığın gerçekleştirildiği limanlara önemli ekonomik yararlar sağlayan çok sayıda turisti çektiğini belirtmektedirler (Gartside, 2001:1-15).

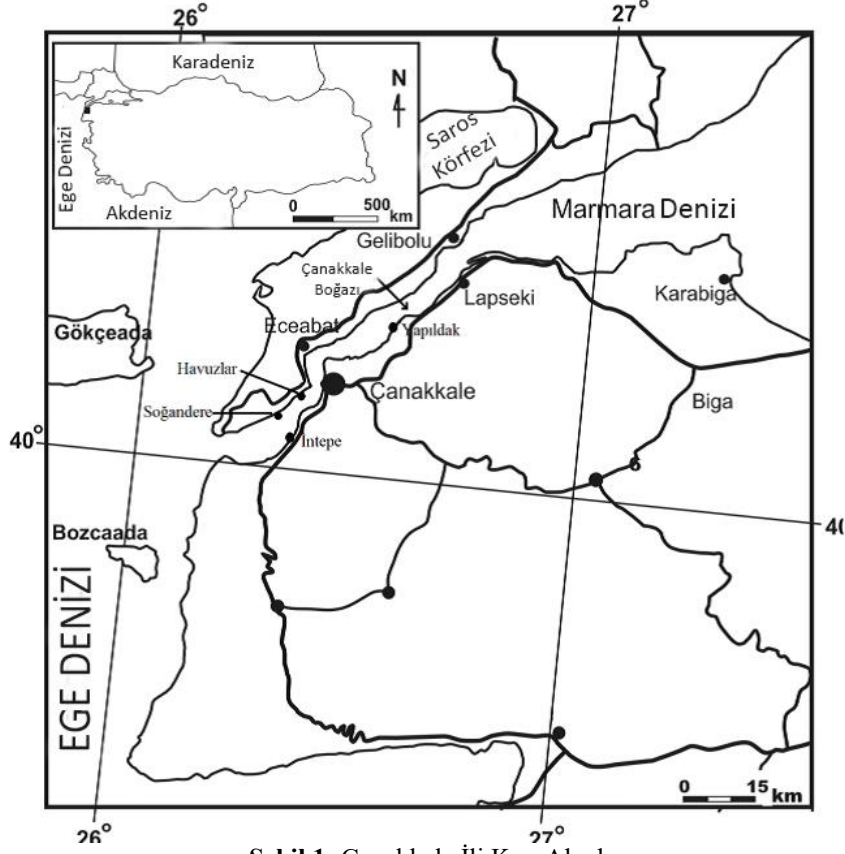
Outdoor Industry Association’ın hazırladığı rapora göre 2007 yılında Amerikalılar sportif balıkçık ve avcılık amacıyla 58.6 milyar

dolar harcamış, bu faaliyetler 509.000 kişiye iş imkanı yaratmış, federal ve yerel boyutta 7.6 milyar dolar vergi geliri sağlanmıştır. Buna ilave ek; dalga etkisi ile spor balıkçılığı ve büyük avcılar 159.6 milyar dolar doğrudan harcama yapmış, 1.2 milyon kişilik istihdam yaratılmıştır (CTC Research & Evaluation, 2012). İrlanda Merkez Balıkçılık Yetkilileri'nin verilerine göre, deniz aşırı olta balıkçılarının İrlanda'daki, yıllık harcamaları 66 milyon paund olarak tahmin edilmektedir. Balığın cinsine, avlanma şekline, mevsimine ve yerine bağlı olarak bir amatör balıkçı tarafından yakalanan bir balığın, aynı balığın ticari bir balıkçı tarafından yakalanmasından 10 ila 40 kat daha büyük bir ekonomi yaratabileceği hesaplanmaktadır (Moksness 2011: 11-28).

1.4. Türkiye'de Balıkçılık Turizmi

8.333 km'lik kıyı uzunluğuna sahip ve kıyılarının büyük bir bölümü Akdeniz iklimi etkisi altında bulunan Türkiye, büyük ölçüde deniz turizmine sahne olmaktadır (Yaşar, 2011: 34-44). Üç tarafı denizlerle kaplı ülkemizin özellikle kıyı kesimlerinde ve iç sularında milyonlarca insan hobi olarak balık avcılığı ile ilgilenmesine rağmen, yapılan literatür taramasında, Türkiye'de amatör balıkçılık ile ilgili çok az çalışmaya ulaşılabılmış, balıkçılık turizmi ile ilgili ise bir çalışmaya rastlanamamıştır. Kırk yıldır yürürlükte olan 1380 sayılı Su Ürünleri Kanunu'nda da, balıkçılık turizmi ile ilgili bir hüküm veya düzenleme bulunmamaktadır. Ancak, Çeşme, Seferihisar, Karaburun, Didim, Akbük, Bodrum gibi kıyı bölgelerini kapsayan Güney Ege'de, amatör balıkçılar için düzenli olarak, ticari amaçlı turlar düzenlendiği görülmektedir. Bu turlar, balıkçı tekneleri ile değil, farklı büyüklük ve özellikteki gezi tekneleri ile yapılmaktadır. Örneğin; 2016 yılı fiyatları ile, hafta içi 70 TL hafta sonu 80 TL karşılığında Akbük (Aydın) ve Kuşadası(Aydın) çıkışlı günlük balık turları yapılmaktadır. Fiyatlara sabah çorbası ve sıcak soğuk içecekler dahil, öğle yemeği ve ekipmanlar hariçtir (Calimera, 2015). Gerekli olta ve diğer ekipmanlar, katılımcılar tarafından karşılanmaktadır. Büyüklüğüne bağlı olarak bir teknedeki tura 13 – 25 arası kişi katılabilmektedir.

1380 sayılı Su ürünleri kanunu, 2016 yılı başlarında değiştirilmek üzere üniversitelerden, konu ile ilgili uzman ve kurumlardan görüşler alınarak meclise sevk edilmiştir. Bu tasarıda da balıkçılık turizmi ile ilgili her hangi bir düzenleme bulunmamaktadır. Yürürlükte olan kanundan farklı olarak, yeni tasarıya göre, sportif ve dinlenme amaçlı tüm amatör olta balıkçılarının yapacağı avlarda bakanlığın izni aranacaktır. Bu izne uymayanlara 200 TL para cezası uygulanacaktır. Eğer bu balıkçılık ticari amaç taşıyorsa ceza 20.000 TL ye kadar çıkabilecektir.

Şekil 1: Çanakkale İli Kıyı Alanları

1.5. Çanakkale’de Balıkçılık Turizmi

Marmara ve Ege denizleri arasında bulunan Çanakkale, boğazi, Saroz körfezi, Edremit körfezi, Gökçeada ve Bozcaada çevresi ile balıkçılık turizmi için son derece elverişli bir konumda bulunmaktadır (Şekil. 1). Çanakkale İl Gıda, Tarım ve Hayvancılık Müdürü Erdem Karadağ, 2015-2016 Su Ürünleri Av sezonu açılış töreninde yaptığı konuşmada şu konuları vurgulamıştır “Üç tarafı denizlerle çevrili ülkemizde balıkçılık sektörü yüz binlerce insana ekmek kapısı olduğu gibi gelişen ülkemizin büyüyen nüfusunu beslemekte önemli bir kaynaktır. Çanakkale ilimizde uzun kıyı sınırları ve zengin iç su kaynakları ile bu sektörde önemli bir yer tutmaktadır. Ege Denizi ve Marmara denizine kıyısı olan ilimiz 671 km.lik sahil şeridi ile Çanakkale Boğazi, Saroz körfezi, Edremit körfezi, Bozcaada ve Gökçeada gibi iki adaya sahip olup, geniş av sahaları, avcılık çeşitliliği, tür çeşitliği bakımından zengindir. Müdürlüğümüzce ruhsatlandırılmış 833 Balıkçı gemisi bulunmaktadır (Milliyet, 2015).

Tablo 1. Çanakkale Kıyı Balıkçılığının Hedef Türleri ve Av Dönemleri

Hedef Tür	Yoğun Av Dönemi	Av Aracı*
Ahtapot (<i>Octopus vulgaris</i>)	Tüm yıl	UA, Pr
Bakalyaro (<i>Merluccius merluccius</i>)	Yaz ayları	UA
Barbun-Tekir (<i>Mullus spp.</i>)	Yaz ayları	UA
Çipura (<i>Sparus aurata</i>)	Tüm yıl	P
Iskatari (<i>Spondyliosoma cantharus</i>)	Yaz ayları	P
Istakoz-Böcek (<i>Homarus sp./Palinurus sp.</i>)	Yaz ayları	UA
Kalamar (<i>Loligo vulgaris</i>)	Kış ayları	O
Karagöz (<i>Diplodus vulgaris</i>)	Yaz ayları	P
Kefal (<i>Mugil spp.</i>)	Mayıs-Haziran	UA
Kılıç (<i>Xiphias gladius</i>)	Nisan-Haziran	Z
Kırlangıç (<i>Trigla spp.</i>)	Kış ayları	UA
Kolyoz (<i>Scomber japonicus</i>)	Mayıs-Haziran	UA
Köpekbalığı (<i>Mustelus sp.</i>)	Mayıs-Haziran	UA
Kupes (<i>Boops boops</i>)	Mayıs-Haziran	UA
Lipsoz (<i>Scorpaena porcus</i>)	Kış ayları	UA
Lüfer (<i>Pomatomus saltatrix</i>)	Eylül-Aralık/ Mayıs-Haz.	UA
Melanur (<i>Oblada melanura</i>)	Mayıs-Haziran	UA
Mercan (<i>Pagellus erythrinus</i>)	Yaz ve Kış ayl.	UA, P
Mırmır (<i>Lithognathus mormyrus</i>)	Yaz ayları	P
Palamut (<i>Sarda sarda</i>)	Eylül-Aralık	UA
Orfoz (<i>Epinephelus marginatus</i>)	Nisan-Kasım	UA, P
Sargos (<i>Diplodus sargus</i>)	Yaz ayları	P
Sarpa (<i>Sarpa salpa</i>)	Kış ayları	UA
Sinarit (<i>Dentex dentex</i>)	Kış ayları	UA, P
Trakonya (<i>Trachinus draco</i>)	Kış ayları	UA
Uskumru (<i>Scomber scombrus</i>)	Eylül-Şubat	UA

*Avlanma araçları: UA:Uzatma ağı, O:Oltu; P:Paragat, Z:Zıpkın, Pr:Parangula

Örneğin; kendi kendini temizlemesi yanında çevresinde nüfusu fazla yerleşim birimlerinin ve sanayi tesislerinin bulunmaması Saroz körfezini çevresel tehditlerden uzak tutmaktadır. Bu da körfezin deniz florası ve faunası bakımından zenginleşmesini sağlamaktadır. Saros Körfezi, temizliğini ve berraklığını yitirmemiş az sayıda deniz alanlarından biridir. Körfezde 78 tür deniz bitkisi, 144 tür balık ve 34 tür sünger tespit edilmiştir (Yaşar, 2011: 34-44). Çanakkale Kıyı Balıkçılığının Hedef Türleri Ve Av Dönemleri Tablo 1. de görüldüğü gibi varsayılabilir.(Akyol ve Ceyhan, 2001:a,b)

Bütün bu olumlu koşullara rağmen, Çanakkale’de organize ve gelişmiş bir balıkçılık turizminden bahsetmek çok olası değildir. Bununla beraber, amatör balıkçılık, yerel halk arasında yaygındır. (Ünal vd.,2010: 315-330) tarafından Çanakkale boğazında amatör balıkçılık analizleri, balıkçılık politikaları, sosyolojisi ve alışkanlıkları araştırılmıştır. Yapılan anket çalışmalarında nüfusun % 9.9’u Çanakkale’de bu tip balıkçılıkla uğraşmaktadır. Bu grubun yaş ortalaması 25-49 arasındadır. Bu grubun % 28’ini serbest meslek sahipleri, % 28’ini öğrenciler, % 22’sini emekliler, % 15’ini memurlar ve % 7’sini işsizler oluşturmaktadır. Yaz ve sonbahar döneminde yapılan avcılıklar dikkate alındığında, yakalanan balık miktarlarının, tekne ile yapılan avcılıkta 2.77 kg/saat, su altında zıpkın ile yapılan avcılıkta 0,97 kg/saat ve kıyıda yapılan avcılıkta 0,81 kg/saat olduğu hesaplanmıştır. Çanakkale boğazı ve çevresinde 51 tür balık bulunmaktadır. Ancak, avcılık 3 ya da 4 tür üzerinde yoğunlaşmaktadır. Bunların başında ticari değeri en yüksek balık olan lüfer (%30) gelmekte, ikinci sırada kolyoz ve uskumru olurken, üçüncü sırada da mercan bulunmaktadır. Tekneden yapılan balık avcılığında çıkan balık türleri sayısı 42, kıyı balıkçılığında 31, sualtı balıkçılığında ise 27 türdür (Unal vd., 2010: 315-330).

2. ÖRNEK PROJE VE UYGULAMA ESASLARI

Balıkçılık turizmi, ekoturizm anlayışına bağlı kalınarak organize edildiği zaman sürdürülebilir olabilir, yöre ve ülke için fırsatlar yaratabilir. Bunun gerçekleşebilmesi için balıkçılık yöneticilerinin, yerel ve ulusal yönetimlerin, seyahat acentalarının ve diğer paydaşların, diğer turizm faaliyetlerinin yanında balıkçılık turizminin daha fazla farkında olmaları, gerekli altyapıyı ve yasal düzenlemeleri hazırlamaları gerekir. Ayrıca, yerel ve ulusal turizm tanıtma örgütleri ile işbirlikleri geliştirilerek balıkçılık turizminin tutundurulması sağlanmalıdır (Ditton vd., 2002: 17-24).

Balıkçılık turizmi ile ilgili olarak hazırlanan örnek bazı projeler, yönergeler ve değerlendirmeler ile ilgili kurumlar, başlıklar halinde sunulmuştur. Konu ile ilgilenen araştırmacıların orijinal kaynaklara kolay ulaşımını sağlamak amacıyla Türkçe’ye çevrilmemiştir.

- Adriatic Ionian ecoregion (AIE) Fisheries - Med Maritime Inegrated Projects MedIAmer
- Western Mediterranean Ecoregion General Factsheet - Med Maritime Inegrated Projects: MedIAmer
- Fishing Tourism and Priority Axis 4 of the EFF on Sustainable Development of Fisheries Areas and Fisheries Local Action Groups, Regione Marche, Final Report – Maramed Pilot Action, Rev. 24 May 2013

- Socio-Economic Analysis on Fisheries Related Tourism In Eusair Nemo Project 1m-Med14-11 Wp2 Action 2.3 - Med Maritime Inegrated Projects: Nemo
- The Community University Research for Recovery Alliance (CURRA) - Fisheries-Tourism in Bonne Bay - Examining the foundation for stronger fisheries-tourism synergies and increased local seafood consumption in the Bonne Bay region of Newfoundland
- CTC Research & Evaluation October 2012 - Sport Fishing and Game Hunting in Canada - An Assessment on the Potential International Tourism Opportunity
- Irish Central Fisheries Board and National Tourism Developmet Authority - An Assessment on the Potential International Tourism Opportunity
- Food and Agriculture Organization of The United Nations Rome, Recreational Fisheries- Technical Guidelines For Responsible Fisheries- 2012
- Indigenous Interests In Safari Hunting And Fishing Tourism In The Northern Territory: Assessment Of Key Issues - Wildlife Tourism Research Report Series: No. 8 Status Assessment Of Wildlife Tourism In Australia Series

Güney Kıbrıs, Balıkçılık ve Deniz Araştırmaları Bölümü, Balıkçılık ve Deniz Araştırmaları Sorumlusu, Balıkçılık Uzmanı, George Payiatos (2000) öncülüğünde hazırlanan “**Güney Kıbrıs’ta Balıkçılık Turizminin Gelişmesi İçin Uygulanacak Başlıca Kurallar**” aşağıdaki gibi belirlenmiştir.

1. Giriş:

Bu kılavuz ya da el kitabı iki farklı grubu ilgilendirmektedir. Profesyonel balıkçılık yapan balıkçıların faaliyetlerini, ilgi sahalarını değiştirmek ve misafir ya da temel balıkçılık turizmi aracılığı ile gelen misafir ve turistlere en temel bilgiler vermek. Aynı zamanda balıkçılık turizmi, G. Kıbrıs’taki turizm endüstrisinin yeni bir uygulama sahası olup, ulusal ve buna bağlı özel sektör organizasyonları ile birlikte G. Kıbrıs’taki balıkçılık sektörünün kalkınmasına ve gelişmesine olanak sağlamaktadır. Bunlar yapılırken, ilk girişimler yapılmış olup, yakın bir gelecekte balıkçılık turizmi de yasal bir yapıya kavuşmuş olacaktır. Daha sonraki amaç ise, Kıbrıs’taki balıkçılık turizminin gelişmesiyle birlikte adaya gelecek olan yabancı konukların profesyonel balıkçı tekneleriyle balık turlarına katılmaları sağlanacak ve böylece profesyonel balıkçıların gelirlerinin daha da artırılması sağlanacaktır.

2. Balıkçılık Turizminin İçeriği

Balıkçılık turizminden bahsederken profesyonel balıkçı teknelerindeki tekne mürettebatı dışındaki insanları misafir etmek, balıkçılık faaliyetlerini anlatmak ve balıkçılığa yönelik turizm hizmetlerini sağlamaktır. Bölgenin kültürel değerlerini, denizel ve kıyısal çevreye ait bilgileri ve temel bilgileri aktarmaktır.

3. Balıkçılık Turizmi Nasıl Gelişir?

Aşırı avlanma ve bunun sonucu olarak ta profesyonel balıkçıların gelirleri giderek azalmaktadır. Özellikle kıyı balıkçılığında geçinen küçük ölçekli balıkçılara yardım etmek amacı ile balıkçılık turizmi ortaya çıkmıştır. Balıkçılık turizminin iyi bir şekilde çalışabilmesi ve verimli olabilmesi için, balıkçılar ile birlikte doğal ve tarihi çevrelerin, bölgesel ve yöresel değerlerin bir arada korunması gerekmektedir. Bu değerlerin yaşatılması ve gerekli önemin verilmesi, insanın, doğaya yakın olması ve balıkçı teknelerinde kısa süre de olsa yaşaması, deneyimleyerek ve yaşayarak öğrenmesi ile mümkündür. Normal koşullarda, en lezzetli balıkları tüketebiliriz, fakat bunların nereden geldiğini, nasıl yakalandığını, balık pazarına oradan restoranlara, evlerimize nasıl geldiğini bilmiyoruz.

4. Balıkçılık Turizminin Yararları

Balıkçılık turizminin, ekonomik ve sosyal yararları vardır. Balıkçılık turizminde yapılacak çok dikkatli uygulamalar sayesinde balıkçılar, doğal çevreyi bozmadan, hatta çevreyi koruyarak ve zorluklarla karşılaşmadan önemli avantajlar sağlayabilirler. Uzun dönemde ise, balıkçılık turizminin başarılı uygulamaları sayesinde özellikle İtalya 'da 1980'li yıllarda başlayan uygulamalarda olduğu gibi meyvelerini vermeye başlamıştır. Bu sayede, balıkçıların gelirleri, yeni iş olanakları ve balıkçıların sayıları giderek artmıştır. Bir taraftan gözle görülür kazanç yanında, denizler de korunmuş, av sahalarının sayıları artmış ve doğal çevrenin daha iyi korunduğu görülmüştür.

Ziyaretçi sayısının giderek artması sayesinde, balıkçıların balık avlama sırasında harcadıkları zaman giderek azalmasına rağmen, gelirleri artmış ve canlı denizel kaynaklar gözle görülecek düzeyde artmıştır. Bu esnada, balıkçılara doğrudan para girdisi olmuş ve küçük ölçekli de olsa yeni iş olanakları ortaya çıkmıştır. Turistlerin gelişlerine paralel olarak, balıkçı teknelerinde çalışan personel sayısında da artışlar görülmüştür.

5. Yasal Düzenlemeler

Şu ana kadar balıkçılık turizminde uluslararası ya da Avrupa Birliği çerçevesinde kesin bir kural bulunmamakla birlikte, diğer

ülkelerde olduğu gibi, uluslararası çevre koruma ve korunmuş deniz alanlarının işletilmesi balıkçılık turizminin önemli konuları arasındadır. Diğer turizm faaliyetlerinde olduğu gibi, uyulması gereken kuralların başında balıkçı tekneleri ile balıkçılık, emniyet, sağlık ve çevre koruma önemlidir. Bunlarla birlikte, anlaşılabilir ve uygulanabilir kurallar sayesinde balıkçılık turizmi daha iyi yönetilebilir hale gelecektir.

6. Deneyimli Kuruluşlar, Resmi ve Özel Organizatörler ile Özel Sektör Temsilcileri

Bu konuda çalışan resmi sektör kuruluşlarının yanında, balıkçılık turizminde faaliyet gösteren koruma ve kontrol şubesi, balıkçılık ve deniz araştırmaları şubesi, ticari gemicilik acentaları, G. Kıbrıs Turizm Organizasyonu, Veterinerlik servisi, Sağlık servisi, Liman başkanlığı ve Zabıta gibi kuruluşlardır. Özel sektör temsilcileri ise, profesyonel balıkçılar, turistler, seyahat acentaları, otel ve konaklama hizmetleri sunan kişilerdir.

7.Finansman Olanakları

2007 -2013 döneminde olduğu gibi pek çok Avrupa Birliği ülkesi balıkçılık fonlarından INTERREG programına benzer şekilde, profesyonel balıkçıların kendilerini geliştirmeleri ve yapılandırmaları için bazı fonlardan yararlandırılmışlardır.

8.Balıkçılık Metodları ve Balıkçılık Ekipmanları

Balıkçılık turizminin gelişmesi için balıkçılık ekipmanlarından sayılan balık ağları, gırgır ağları, galsama ağları, balıkçı sepetleri, ve ahtapot, kalamar sepetleri, değişik oltalar gereklidir. Bunun yanında iri balık, dip balığı ve diğer avcılık için de farklı avcılık ekipmanları zorunludur.

9.Balıkçılık Teknelerinde Emniyet Tedbirleri

Balıkçı teknelerinde, şu anda ticari gemilerde uygulanmakta olan ve Ulaştırma ve Çalışma Bakanlığı tarafından uygulanan tüm kurallar ve zorunluluklar geçerlidir. Bunların içinde kurtarma ve yangın ile mücadele ve yolcuların emniyetine yönelik kurallar dahildir. Tekneye binen insanların değişen hava koşullarına bağlı olarak kullanabilecekleri özel kıyafetler, genç insanlar için yaş sınırlamaları ve güzergah bilgileri verilmelidir.

10. Balıkçı Teknelerindeki Hijyenik Tedbirler

Tutulmuş balıkların korunması, yolcuların sağlığı gibi konular, ilgili bakanlıkların kurallarına uygun halde olması gerekir. Bu kuruluşlar, Tarım, Doğal Kaynaklar ve Çevre Bakanlığına bağlı Sağlık ve Veterinerlik Şube Müdürlüklerinin kontrolü altında olmalıdır.

11.Balıkçılık Ve Denizel Kaynaklar

Tarım, Doğal Kaynaklar ve Çevre Bakanlığına bağlı Balıkçılık ve Denizel Araştırma Şube Müdürlüklerinin kontrolü altındadır. Buna ek olarak balıkçılık turizmi aktivitelerinin yapılacağı yerler, avlanma aletleri, av miktarları, av meraları (kapalı alanlar, av yapılacak derinlikler, müsaade edilen av boyları, av dönemi gibi) belirtilmelidir.

12.Doğal-Kültürel Çevre ve Doğal Kaynaklar

Agroturizm, ekoturizm gibi faaliyetlerden yararlanan misafirler gibi, balıkçılık turizminden yararlanacak misafirler de daha önceki faaliyetlerde olduğu gibi çevreye son derece saygılı ve dikkatli olmak zorundadırlar. Bu nedenle, balıkçılık faaliyetleri sırasında, misafirlere çevrenin tarihi, arkeolojik, çevresel ve kültürel değerleri anlatılmalıdır.

13.Balıkçıların Eğitimi

Balıkçılık turizmi ile ilgilenenlerin mutlaka bilgilerini geliştirmeleri gerekir. Bunun için bir eğitim programından geçmeleri zorunludur. Kaptanın ve mürettebatın iyi seçilmesi ve verilen programı başarılı biçimde geçmesi gerekir. Mürettebat tekneye gelen misafirlere her türlü ekipmanın nasıl kullanılacağını, çevrenin nasıl korunacağını, hijyen kurallarını, balıkçılığı en iyi biçimde anlatabilmeli ve tur hakkında yeterli donanıma sahip olmalıdır.

14.Balıkçılık Turizminde İyi Uygulamalar

Gerek kolay anlaşılır, gerekse uygulanabilir olması ve aşağıdaki nedenlerden dolayı, İtalya modelinde uygulamalar başarılı olmuştur:

- Kıyı bölgelerinde, profesyonel botlarla yapılan geziler
- Teknelerde geceleme
- Balıkçılık aktivitelerini izlemek ve katılmak
- Bölgesel ve geleneksel balıkçılıkta kullanılan metot ve ekipmanların tanıtımı
- Yemek ikramlarının teknede ya da kıyıda verilmesi
- Deniz ürünlerinin ve balığın geleneksel yöntemlerle hazırlanıp, sunulması
- Bölgenin ve denizel çevrenin en önemli canlı deniz kaynaklarının tanıtılması
- Genellikle birkaç saat ya da bir gün süren balık turları. Bu kapsamda, misafirler, tekneye bindikleri yere tekrar götürülürler. Bu sürede teknede her türlü emniyet ve sağlık kuralları uygulanır. Eğer aktivite kış döneminde yapılacaksa tekneler, yağmur ve soğuğa karşı korunaklı olmalıdır.
- Teknelerde özel yasalar geçerli olmalıdır
- Yöreye özgü tipik ve geleneksel tekneler tercih edilmelidir

15. Başarılı Bir Balıkçılık Turizmi Organizasyonu

- Misafir ile ilk temas çok önemlidir. Öncelikle misafir balıkçının yüzünü görmeli ve balıkçı ona güven vermelidir.
- Teknenin tipi, balıkçılık ekipmanı, av sahası, kalkış yeri, hareket ve dönüş zamanı, teknede verilecek hizmetler (yemekler, ikramlar, içecek, yüzme vb) kullanılacak ekipman (can yeleği, giysi, çizme) ve fiyat hakkında bilgi verilmelidir.
- Misafirlerin kabulü sırasında, kahve, çay, meyve suları ikram edilmeli, kaptan ve mürettebat bu sırada geminin emniyet ekipmanlarını tanıtmalıdır.
- Seyir sırasında, gerekli tüm bilgiler, balıkçılık ekipmanları ve avcılık malzemeleri tanıtılmalıdır.
- Varış ve çıkış noktaları her misafire anlatılmalıdır.
- Tüm bu anlatımlar sırasında, yolcuların varsa sorularına tek tek cevap vererek, bilgilendirmelidir.
- Mürettebat, tüm konularda özel ilgi göstermeli, balık avından sonra balıkları türüne göre ayrı ayrı yerlerde muhafaza etmeli, misafirler arzu ettikleri taktirde fotoğraf çekmelerine izin vermeli, en çok tutulan balıkların ekolojileri ile ilgili bilgiler vermelidir. Gezi esnasında bölgenin doğal güzellikleri ve doğa korunmasına yönelik bilgiler verilmelidir. Konuklar, genellikle geleneksel yemekleri tercih ederler. Bu konuda teknede tutulan balıkların daha lezzetli olduğu unutulmamalıdır. Bütün bunlardan sonra hep birlikte temizlik yapılmalıdır. Yolcular diledikleri taktirde, balıkçılık faaliyetlerine katılabilirler.
- Eğer balıkçılık uzun sürerse, misafirlere yüzmeleri için palet, maske, şnorkel dağıtılarak rahatları sağlanmalı, hatta güneşlenmeleri için yer gösterilmeli ve içecek ikramı yapılmalıdır. Bu esnada kıyıya yakın yerlerde varsa tarihi ve turistik yerler gezilebilir.
- Gezinin son kısmında mürettebat, misafirlerin deneyimlerini ve düşüncelerini sorabilir ve dilerlerse deneyimlerini ve duygularını teknedeki anı defterine yazmaları istenebilir.

16. Ne Yapılması Gerekir?

Balıkçılar, turizm acentaları ve ziyaretçiler arasında bir iletişim ağı kurulmasında ve tasarımı G. Kıbrıs Turizm Örgütünün katkısı çok önemlidir.

3. SONUÇ VE ÖNERİLER

Gelişen teknolojiler ile birlikte balıkçılığın daha büyük sermaye gerektirmesi, artan kirlilik ve aşırı avlanma nedeni ile balık popülasyonunun ve türlerinin azalması gibi nedenlerle, birçok kıyı bölgesinde, geleneksel balıkçılık giderek terk edilen bir meslek haline gelmektedir. Kıyı bölgelerinde bulunan balıkçıların önemli bir kısmı, ya daha farklı gelir kaynakları arayışı nedeniyle meslek değiştirmekte, ya göç etmekte ya da işsiz olarak hayatlarını devam ettirmektedir. Geleneksel balıkçılık faaliyetlerinin terk edilmesi, maddi ve manevi mirasın giderek yok olmasına, balıkçılık mesleğinin değer kaybetmesine neden olmaktadır. (Sağlam ve diğ. 2014: 15-20) Ayvalık'ta gerçekleştirdikleri çalışmaya göre de, balıkçıların yaş ortalaması (~46 yaş) gittikçe yükselmektedir. Bu durum, gençlerin balıkçılığa çok fazla ilgi göstermemeleri, okumak, çalışmak vb. nedenlerle büyük kentlere gidiyor olmalarıyla da ilgilidir. Balıkçıların ekserisi de (%97) çocuklarının bu işi yapmasını istememektedir. Ayvalık halkı artık günümüzde daha çok turizme ve tarıma (zeytin) kaymakta, balıkçılığı genelde yarı-zamanlı bir iş olarak yapmaktadır. Balıkçılığı tamamen bırakamamalarının nedeni olarak ise, babadan gelen meslek olması (%45) ve denize duydukları sevgi (%34) olarak belirtmektedirler.

Balıkçılık turizminde, en önemli konu, balık tutma hizmetinin yörenin balıkçıları tarafından verilmesidir. Bunun için balıkçı teknelerinin, turistlere hizmet verebilecek biçimde düzenlenmesi, ilgili güvenlik ve yolculuk standartlarına sahip olmaları gerekmektedir. Sürdürülebilir balıkçılık ekoturizmi anlayışını hayata geçirebilmek için yüksek standartlara ve bütün paydaşların faaliyetlerinin koordinasyon içerisinde yürütülmesine ihtiyaç vardır. Balıkçılık ekoturizminin bilimsel açıdan geçerli olabilmesinde, korunmasında ve sürdürülebilir kalkınmanın sağlanabilmesinde, her paydaş önemli bir rol oynamaktadır (Zwirn ve diğ., 2005: 16-31). Konu ile ilgili olarak, özellikle Batı Avrupa'da birçok ulusal ve uluslar arası proje bu konuyu temel hareket noktası olarak ele almaktadır.

Balıkçılık turizmine katılan balıkçılar, temel balıkçılık becerilerini edinmek isteyen turistlere hizmet vererek çalışma sahalarını genişletmektedirler. Balıkçılık tekniklerinin gösterilmesi, ekosistemin öğrenilmesi ve balıkçılığı destekleyen bütün faaliyetler balıkçılık turizminin bir parçası olabilir. Balık cinslerine, balık tutulan yere, doğa koşullarına bağlı olarak, geleneksel balıkçılıkta kullanılabilecek birçok araç ve yöntem mevcuttur.

Balıkçılık turizminin, sürdürülebilir ekoturizm anlayışı çerçevesinde geliştirilmesi,

- i) Balıkçıların gelir kalemlerini çeşitlendirmelerini ve daha fazla kazanç elde etmelerini sağlayacaktır.
- ii) Geleneksel yöntemlerle yapılan balıkçılığa değer katacaktır.
- iii) Daha fazla balık avlanmasına gerek bırakmayarak, hem balıkçıların hem de balık başta olmak üzere su ürünlerinin korunmasına, hatta çoğalmasına destek olarak, ekosisteme olumlu katkılar sağlayacaktır.
- iv) Yeni istihdam olanakları yaratarak göçü önleyecektir.
- v) Balıkçıların, yerel halkın ve turistlerin çevre bilincini geliştirecektir.
- vi) Sadece balıkçıların değil, seyahat acentaları, konaklama işletmeleri, yiyecek içecek işletmeleri gibi yöredeki diğer işletmelerin ve halkın gelirlerinin artmasını sağlayacaktır.
- vii) Avlanma ruhsatı ve diğer vergi gelirleri yolu ile yerel ve merkezi yönetimin gelirleri artacaktır.

Üç tarafı denizlerle çevrili ülkemiz ve iki denizin arasında bulunan Çanakkale, balıkçılık turizminin geliştirilebilmesi için son derece elverişli koşullara sahiptir. Çalışmamızda belirtilen esaslara uygun olarak yapılacak balıkçılık turizmi, olumlu ekonomik, çevresel ve sosyo-kültürel etkileri ile yöresel ve ulusal kalkınmamıza önemli katkılar sağlama potansiyeli taşımaktadır.

KAYNAKÇA

- Akyol, O. ve Ceyhan, T. (2011a). *Gökçeada (Ege Denizi) Kıyı Balıkçılığı ve Balıkçılık Kaynakları*. E.Ü. Su Ürünleri Dergisi. Cilt 27, Sayı 1. s: 1-5.
- Akyol, O. ve Ceyhan, T. (2011b). *Bozcaada (Ege Denizi) Kıyı Balıkçılığı Ve Balıkçılık Kaynakları*. Journal of Fisheriesciences.com. Cilt 5, Sayı 1. s:64-72.
- Bauer, J. ve Herr, A. (2004). *Hunting and Fishing Tourism*. Chapter 4 Edited by Higginbottom, K. Wildlife Tourism Impacts, Management and Planning. Copyright © CRC for Sustainable Tourism Pty Ltd 2004. Common Ground Publishing Pty Ltd, Australia.
- Calimera (2015). *Kalimera Balık Turu*. <https://plus.google.com/107789842407837049055/posts> Erişim Tarihi: 20.12.2015
- Cooke, S.J. ve Cowx, I.G. (2004). *The role of Recreational Fisheries in Global Fish Crises*. BioScience, Cilt 54. s:857–859. Aktaran FAO (2012).
- Ditton, R. B., Holland, S. M., ve Anderson, D. K. (2002). *Recreational Fishing as Tourism*. March 2002, Cilt 27, Sayı 3. s:17-24 www.fisheries.org | Fisheries
- FAO (2012). *Recreational Fisheries*. FAO Technical Guidelines for Responsible Fisheries. No. 13. Rome, FAO. 2012. 176 s. ISBN 978-92-5-107214-1
- Gartside, D. (2001), *Fishing Tourism: Charter Boat Fishing*. Status Assessment Of Wildlife Tourism In Australia Series. Wildlife Tourism Research Report Series: No. 122001 Copyright Crc For Sustainable Tourism Pty Ltd.
- Kauppila, P. ve Karjalainen, T. P. (2012). *A process model to assess the regional economic impacts of fishing tourism: A case study in northern Finland*. Fisheries Research 127– 128 (2012) 88– 97.

- Milliyet (2015). *Çanakkale’de 833 Ruhsatlı Balıkçı Gemisi Var.* 02 Eylül 2015 [Http://Www.Milliyet.Com.Tr/Canakkale-De-833-Ruhsatli-Balikci-Gemisi-Canakkale-Yerelhaber-953537/](http://www.milliyet.com.tr/canakkale-de-833-ruhsatli-balikci-gemisi-canakkale-yerelhaber-953537/) Erişim Tarihi: 20.12.2015.
- Moksness, E. ve diğerleri (2011). Effects of Fishing Tourism in a Coastal Municipality: a Case Study from Risør, Norway. *Ecology and Society*. Cilt 16, Sayı 3. s: 11.
- Mordue, T. (2009) *Angling in Modernity: A Tour Through Society, Nature And Embodied Passion*, *Current Issues in Tourism*, Cilt 12, Sayı 5-6. s:529-552.
- Pawsona, M.G., Glennb, H. ve Padda, G. (2008). *The Definition of Marine Recreational Fishing in Europe*. *Marine Policy* 32 (2008) 339–350.
- Payiatos, G. (2000). *Principles & Guidelines for the Development of Fishing Tourism in Cyprus*. www.fishingtourism.com.cy Erişim Tarihi: 08.10.2013.
- Sağlam, C., Akyol, O. ve Sağlam, Y. D. (2014). *Ayvalık (Ege Denizi) Kıyı Balıkçılığı Üzerine Bir Ön Çalışma*. Fırat Üniv. Fen Bilimleri Dergisi. Cilt 26, Sayı 1. s: 15-20, 2014.
- Ünal, V., Acarlı, D. ve Gordo, A. (2010). *Characteristics of Marine Recreational Fishing in the Çanakkale Strait (Turkey)*. *Mediterranean Marine Science*. 11/2, 2010, s:315-330.
- Yaşar, O. (2011). *Saros Körfezi Kıyılarında Su Altı Dalış Turizmi*. *Journal of World of Turks, ZfWT*. Cilt 3, Sayı 1 (2011).
- Zwirn, M., Pinsky, M. ve Rahr, G. (2005). *Angling Ecotourism: Issues, Guidelines and Experience from Kamchatka*. *Journal Of Ecotourism*. Cilt 4, Sayı 1. s: 16-31.